EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 1.2.2008
KOM(2008) 46 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO
NEUVOSTOLLE, EUROOPAN PARLAMENTILLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

Kohti yhteistä ympäristötietojärjestelmää
(Shared Environmental Information System, SEIS)

{SEK(2008) 111}
{SEK(2008) 112}

KOMISSION TIEDONANTO
NEUVOSTOLLE, EUROOPAN PARLAMENTILLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

Kohti yhteistä ympäristötietojärjestelmää (Shared Environmental Information System, SEIS)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

1. JOHDANTO

Tässä tiedonannossa esitetään lähestymistapa ympäristöpolitiikan suunnittelussa ja toteuttamisessa tarvittavan tiedon keräämisen, vaihdon ja käytön nykyaikaistamiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Tämän lähestymistavan mukaisesti nykyiset, enimmäkseen keskitetyt raportointijärjestelmät korvataan asteittain tiedonsaantiin, tiedonjakoon ja yhteentoimivuuteen perustuvilla järjestelmillä. Yleisenä tavoitteena on ylläpitää ja parantaa ympäristöpolitiikassa tarvittavan tiedon laatua ja saatavuutta – sääntelyn parantamisen tavoitteen mukaisesti – siten, että tähän liittyvä hallinnollinen taakka on mahdollisimman vähäinen.

Ensiksi ehdotetaan joukkoa periaatteita, joiden mukaisesti ympäristötiedon kerääminen, vaihto ja käyttö olisi tulevaisuudessa järjestettävä. Olennaisena vaiheena tämän lähestymistavan toteuttamisessa on nykyaikaistettava tapa, jolla eri ympäristösäädösten vaatimaa tietoa annetaan. Tämä tehdään vuonna 2008 ehdotettavalla oikeudellisella välineellä, joka todennäköisesti toteutetaan tarkistamalla raportoinnin standardoinnista annettua nykyistä direktiiviä 91/692/EY.

Tarkistus mahdollistaa myös joidenkin vanhentuneiden raportointivaatimusten kumoamisen välittömästi ja johtaa järjestelmän yksinkertaistamiseen ja nykyaikaistamiseen seuraavassa kuvatulla tavalla:

- sillä luodaan johdonmukainen ja ajantasainen yleiskehys, joka edesauttaa tietovaatimusten virtaviivaistamista teemakohtaisessa ympäristölainsäädännössä

- se saa todennäköisesti aikaan vastaavaa kehitystä myös kansainvälisissä yleissopimuksissa, jotka tuottavat arviolta noin 70 prosenttia EU:n jäsenvaltioiden ympäristöraportointivaatimuksista

- sillä kannustetaan parantamaan tapaa, jolla tiedonkeruu ja –vaihto on järjestetty jäsenvaltioissa.

Tässä tiedonannossa kuvataan myös muita Euroopan tasolla, kansallisesti ja paikallisesti toteutettavia liitännäistoimenpiteitä, joihin on tarpeen ryhtyä seuraavassa esitettyjen periaatteiden toteuttamiseksi.

2. YHTEISEN YMPÄRISTÖTIETOJÄRJESTELMÄN PERIAATTEET

Yhteisen ympäristötietojärjestelmän (Shared Environmental Information System, SEIS) on määrä perustua seuraaville periaatteille:

- tietoja olisi hallinnoitava niin lähellä sen lähdettä kuin mahdollista
- tiedot olisi kerättävä kerran ja annettava muiden käyttöön monia tarkoituksia varten
- tietojen olisi oltava helposti viranomaisten käytettävissä ja helpotettava viranomaisten raportointivelvoitteiden täyttämistä
- tietojen olisi oltava helposti loppukäyttäjien – ensisijaisesti viranomaisten kaikilla tasoilla paikallistasolta Euroopan tasolle – käytettävissä, jotta he voisivat oikea-aikaisesti arvioida ympäristön tilaa ja laatimiensa politiikkojen tehokkuutta ja suunnitella uutta politiikkaa
- tietojen olisi myös oltava saatavilla, jotta loppukäyttäjien – sekä viranomaisten että kansalaisten – olisi mahdollista tehdä vertailuja soveltuvassa maantieteellisessä laajuudessa (esim. valtiot, kaupungit, valuma-alueet) ja osallistua tarkoituksenmukaisella tavalla ympäristöpolitiikan kehittämiseen ja toteuttamiseen
- tietojen olisi oltava kokonaisuudessaan suuren yleisön saatavilla asianmukaisesti koottuina, luottamuksellisuuden säilyttämisestä aiheutuvien rajoitusten mukaisesti ja kansallisella tasolla vaadittavilla kansallisilla kielillä sekä
- tietojen jakamiseen ja käsittelyyn olisi käytettävä yleisiä, vapaita avoimen lähdekoodin ohjelmistovälineitä.

Nämä periaatteet ovat vuosien ajan tehtyjen useiden tutkimusten ja asiantuntijapohdintojen tulosta. Ne on suunniteltu varmistamaan, että ympäristötieto on järjestetty mahdollisimman toimivalla tavalla ja erityisesti että seurantaan ja muihin tiedonkeruuprosesseihin nykyisin suunnattavat investoinnit johtavat parhaisiin mahdollisiin hyötyihin kerätyn tiedon käytössä. Periaatteissa otetaan huomioon, että vaikka kaikkialla EU:ssa (paikallisen, alueellisen, kansallisen ja Euroopan tason) viranomaiset keräävät paljon tietoja, näitä tietoja ei aina käytetä tehokkaasti joko siksi, että tiedon olemassaolosta ei laajalti tiedetä, tai siksi, että niiden käytölle on oikeudellisia, taloudellisia, teknisiä tai menettelytapoihin liittyviä esteitä.

3. MIKSI YHTEISTÄ YMPÄRISTÖTIETOJÄRJESTELMÄÄ TARVITAAN?

Kuudennessa ympäristöalan toimintaohjelmassa vahvistettiin, että ympäristön tilaa ja muuttumista koskevia tärkeimpiä suuntauksia, paineita ja ajureita koskevat asianmukaiset tiedot ovat olennaisen tärkeitä tuloksellisen politiikan kehittämiselle ja toteuttamiselle sekä yleisemmin kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien parantamiselle. Ympäristö on julkinen hyödyke, joka kuuluu kaikille, joten on tärkeää, että sitä koskevat tiedot ovat laajalti kaikkien saatavilla.

Euroopassa ympäristötietoja on jaettu jo pitkään. Ympäristötietojärjestelmät ovat olleet hyödyksi jäsenvaltioiden raportoidessa yhteisön ympäristölainsäädännön täytäntöönpanosta, ja viime aikoina niillä on tuettu toimintapoliittisten indikaattoreiden laatimisprosesseja EU:ssa ja jäsenvaltioissa. Nyt on kuitenkin vastassa ympäristöalan kuudennen toimintaohjelman

prioriteetteihin – lähinnä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, luonnon monimuotoisuuden hupenemisen pysäyttämiseen ja luonnonvarojen hallintaan – liittyviä uusia haasteita, jotka edellyttävät olemassa olevan tiedon käyttöä nykyistä tuloksellisemmin. Viimeaikaiset kokemukset metsäpaloista, tulvista ja kuivuudesta korostavat tarvetta saada totuudenmukaista ympäristötietoa nopeasti ja helposti.

Haasteiden rinnalla on myös uusia mahdollisuuksia. Teknologia mahdollistaa nykyisin tietojen toimittamisen reaaliajassa, mikä puolestaan mahdollistaa välittömän päätöksenteon ja joissakin tapauksissa ihmishenkien pelastamisen. Kun tietyt tekniset – esimerkiksi tietojärjestelmien formaattien yhdenmukaistamiseen ja yhteentoimivuuteen liittyvät – vaatimukset täyttyvät, tietoja voidaan yhä useammin yhdistää hyvän politiikan edellyttämien integroitujen analyysien suorittamiseksi.

4. OTSONIVERKKOSIVUSTO (OZONE WEB): ONNISTUNUT ESIMERKKI

Vuonna 2006 22 maata toimitti säännöllisin väliajoin lähes reaaliajassa otsoniarvonsa Euroopan ympäristövirastolle, ja viisi muuta oli käynnistämässä hankkeeseen osallistumista. Otsoniverkkosivustohankkeesta saatiin ensimmäiset tulokset heinäkuussa 2006, jolloin pilottihanke julkistettiin Euroopan ympäristöviraston nettisivulla. Tietojen toimittaminen lisääntyi asteittain kesän loppuun saakka, jolloin noin 700 mittausasemaa kaikkialla Euroopassa toimitti tietoja lähes reaaliaikaiselle otsonisivustolle.

Sivusto tarjoaa tietojen toimittajille, ilmanlaadun asiantuntijoille ja EU:n kansalaisille mahdollisuuden saada yleiskatsauksen tilanteesta Euroopan tasolla ja seurata ilmanlaadun kehitystä tietyllä alueella. Sivulla myös tiedotetaan ilmanlaatutietoja tarjoavista paikallisista sivustoista tarjoamalla linkit kansallisille ja alueellisille otsoniverkkosivustoille. Ilmanlaatuolosuhteiden vertailu kansallisen ja alueellisten rajojen yli on helpottunut.

Suurelle yleisölle Euroopan ympäristöviraston lähes reaaliaikainen otsoniverkkosivusto esittää mitatut otsonitasot kartalla ja tarjoaa taustatietoja laajemmista ilmanlaatuvaikutuksista. Monet verkkosivuston tiedoista julkaistaan jopa vain kahden tunnin viiveellä. Jos järjestelmä saataisiin kattamaan koko EU:n alue, sitä voitaisiin käyttää komissiolle kesäaikana tehtävään otsoniraportointiin. Euroopan ympäristövirasto aikoo laajentaa otsoniverkkosivustoa muihin saasteisiin, mutta kaikkien jäsenvaltioiden on osallistuttava, jotta hanke toimisi asianmukaisesti. Täydennetty järjestelmä tarjoaisi tietoja kansalaisille, tutkimusdataa tutkijoille, ympäristön tilaa koskevia tietoja Euroopan ympäristövirastolle ja lainsäädännön noudattamista koskevia tietoja komissiolle.

Otsoniverkkosivusto on tällä hetkellä toimiva todellinen esimerkki palveluista, joita avoin, yhteinen ympäristötietojärjestelmä voi mahdollistaa, ja näin ollen todiste siitä, että yhteinen ympäristötietojärjestelmäkin voi toimia. Se rajoittuu kuitenkin vain yhteen saasteeseen. Tällaiseen lähestymistapaan on sisällytettävä paljon laajempi kirjo ympäristöön liittyviä tietoja, jotta helpotettaisiin 2000-luvun haasteisiin vastaamiseksi tarvittavia integroituja analyyseja.

5. MITÄ HYÖTYJÄ YHTEISESTÄ YMPÄRISTÖTIETOJÄRJESTELMÄSTÄ SAADAAN?

5.1. Yksinkertaistaminen ja tehokkuus

Vaikka edellä esitettyjä periaatteita koskevan poliittisen sitoutumisen hyödyt ovat suuremmat kuin pelkät yksinkertaistamishyödyt, nämä periaatteet ovat kuitenkin tarpeellinen kehys nykyisten raportointi- ja seurantavelvoitteiden yksinkertaistamiselle.

Kuten johdannossa todettiin, yhteisön ympäristölainsäädännössä vaadittavien tietojen antamistapaa koskevien oikeudellisten välineiden nykyaikaistaminen on merkittävä askel yhteisen ympäristötietojärjestelmän lähestymistavan toteuttamisessa. Paperilla tapahtuvasta raportoinnista luopuminen yksinkertaistaa, joustavoittaa ja tehostaa tietojen toimittamista.

Johdannossa todettiin myös, että jos tällaiseen ehdotukseen liittyy poliittinen sitoutuminen yhteisen ympäristötietojärjestelmän periaatteisiin, se johtaa yksinkertaistamisesta saataviin hyötyihin myös (i) teemakohtaisessa ympäristölainsäädännössä säädettyjen tietovaatimusten sisällön, (ii) kansainvälisen tason raportoinnin sisällön ja menettelyjen sekä (iii) jäsenvaltioiden tiedonkeruutoimintojen organisoinnin tehostumisen osalta.

Yhteinen ympäristötietojärjestelmä helpottaa nykyisessä teemakohtaisessa ympäristölainsäädännössä vahvistettujen tietovaatimusten virtaviivaistamista ja priorisointia, koska se mahdollistaa saatavilla olevan tiedon käytön tehostamisen. Tällä on todennäköisesti lumipallovaikutuksia kansainvälisiin yleissopimuksiin, joista aiheutuu suuri osa kansallisten hallintojen nykyisestä raportointitaakasta ja joiden maantieteellinen kattavuus vastaa lähestulkoon EU:ta. Kustannusten osalta analyysi osoittaa, että suurimmat säästöt voidaan tehdä tehostamalla tiedonkeruutoimintoja jäsenvaltioissa. Kansallisella ja alueellisella tasolla järjestettyjen seurantatoimintojen enenevällä yhdenmukaistamisella ja priorisoinnilla voidaan todennäköisesti parantaa erityisesti nykyisten investointien kustannustehokkuutta.

5.2. Sääntelyn ja politiikan parantaminen

Vaikka yksinkertaistaminen on olennainen osa sääntelyn parantamisohjelmaa, on myös tunnustettava, että sääntelyn – ja yleensä politiikan – parantaminen edellyttää tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista laadukasta tietoa. On selvää, että hallinnollisen taakan keventäminen on suunniteltava siten, että se parantaa – eikä heikennä – julkisen politiikan ja sääntelyn laatua.

Poliittinen sitoutuminen edellä esitettyihin periaatteisiin helpottaa tähän pääsemistä, koska siten saatavilla olevien tietojen hyödyntäminen tehostuu. Ympäristötietojen keruu-, vaihto- ja käyttömekanismien parantamisen voidaan olettaa merkittävästi lisäävän ympäristöön liittyvästä tiedosta saatavaa hyötyä ja samalla merkittävästi alentavan käyttäjille aiheutuvia kustannuksia, koska niitä käyttävät varsin monet tahot moniin tarkoituksiin. Tämä parantaa ympäristöpolitiikan tuloksellisuutta kaikilla aloilla, esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, luonnon monimuotoisuuden suojelussa, vesivarojen hallinnassa sekä ympäristökriisien, kuten tulvien ja metsäpalojen, torjunnassa ja hallinnassa.

5.3. Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien parantaminen

Hallinnon yksinkertaistamiseen ja sääntelyn parantamiseen liittyvien hyötyjen lisäksi edellä esitettyihin periaatteisiin sitoutuminen edesauttaa myös Euroopan kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien parantamista: kansalaisten saataville annetaan tarkoituksenmukaista, oikea-aikaista tietoa, minkä ansiosta he voivat tehdä ympäristöään

koskevia tietoon perustuvia päätöksiä, muun muassa toimia asianmukaisesti hätätilanteissa, ja vaikuttaa julkiseen politiikkaan. Hyödyllisen ja tarpeellisen – kansalaisten omalla kielellä esitetyn – tiedon tarjoaminen auttaa myös kansalaisten sitouttamisessa Eurooppa-hankkeeseen.

6. MITÄ YHTEINEN YMPÄRISTÖTIETOJÄRJESTELMÄ MAKSAA?

Arvioitaessa yhteisen ympäristötietojärjestelmän periaatteiden täytäntöönpanon kustannuksia on muistettava, että monia asiaan liittyviä toimintoja on jo käynnissä ja pääasiallisin haaste – ja syy siihen, miksi tarvitaan muodollinen poliittinen sitoumus – on näiden toimintojen saattaminen keskenään samansuuntaisiksi. Tärkeimpiä Euroopan ja kansallisen tason toimintoja on kuvattu jaksossa 7.

Todennäköisesti on kuitenkin tarpeen tehdä joitakin lisäinvestointeja, jotta jaksossa 2 esitetyt yhteisen ympäristötietojärjestelmän periaatteet voitaisiin panna kokonaisuudessaan täytäntöön. Nämä investoinnit voidaan luokitella seuraavasti:

- INSPIRE-direktiivin käynnissä olevien täytäntöönpanotoimien poliittista ja hallinnollista painoarvoa on tarpeen lisätä, ja niihin on osoitettava riittävät resurssit sekä Euroopan että kansallisella tasolla.

- Ympäristötietoa keräävien ja käsittelevien julkisten tai muiden laitosten on tarkasteltava uudelleen ja joissakin tapauksissa muutettava organisaatio- ja liiketoimintamallejaan niiden yhteentoimivuuden varmistamiseksi ja yhteyksien luomiseksi niiden ja integroidun ns. kattojärjestelmän (system of systems) välille.

- EU:n toimielinten ja tahojen on jatkettava ja vahvistettava ponnistelujaan oikeudellisten vaatimusten ajantasaistamiseksi ja virtaviivaistamiseksi samalla varmistaen, että nykyiset raportointijärjestelmät, joista useimmissa noudatetaan nykyisin keskitettyä lähestymistapaa, suunnitellaan tai mukautetaan sopimaan yhteen yhä paremmin yhteentoimivan hajautetun verkon kanssa.

- Lisäinvestoinnit ovat tarpeen, jotta voidaan luoda uutta tietoa, jota ei toistaiseksi kerätä mutta jota pidetään olennaisena tukena politiikalle, tai mahdollisesti yhdenmukaistaa seuranta- ja tietojärjestelmiä. Tällaisten investointien vastapainona on tietovaatimusten priorisoinnin parantaminen ja vanhentuneiden velvoitteiden kumoaminen.

7. NYKYISET PONNISTELUT YHTEISEN YMPÄRISTÖTIETOJÄRJESTELMÄN RAKENTAMISEKSI

Euroopan tasolla ja jäsenvaltioiden tuella on käynnistetty eri aloitteita yhteisen ympäristötietojärjestelmän periaatteiden toteuttamiseksi, jotta voitaisiin vastata näihin haasteisiin ja hyödyntää kehittyvän tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia. Näihin kuuluvat seuraavat:

- Viime vuosina komissio on ehdottanut tai on parhaillaan laatimassa useita toimenpiteitä, joilla virtaviivaistetaan säädettyjä raportointivaatimuksia. Jo ehdotettuihin toimenpiteisiin sisältyy ilman pilaantumista koskeva teemakohtainen strategia (CAFE). Ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen ja vähentämisen yhtenäistämisestä annetun direktiivin

(96/61/EY) uudelleentarkastelussa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, ovatko direktiivissä annetut (myös raportointia koskevat) säännökset samansuuntaisia suuria polttolaitoksia ja jätteenpolttoa koskevien direktiivien säännösten kanssa. Hiljattain on käynnistetty myös hanke ilmansaasteiden ja ilmastonmuutoksen alan säädöksissä vahvistettujen seuranta- ja raportointivaatimusten välisten yhteyksien yksilöimiseksi ja konkreettisten virtaviivaistamisehdotusten tekemiseksi.

- Teemakohtaista ympäristölainsäädäntöä kehitettäessä otetaan yhä useammin huomioon tarve nykyaikaistaa tietojen tuottamista, vaihtoa ja käyttöä. Tästä on esimerkkinä Euroopan vesitietojärjestelmä (European Water Information System, WISE), joka alun perin suunniteltiin vesialan puitedirektiivin yhteydessä raportointivälineeksi ja jota nyt laajennetaan sisältämään myös raportointitietovirrat useista olemassa olevista ja tulevista vesialaan liittyvistä direktiiveistä sekä vesialaan liittyvät tilastotiedot vuoteen 2010 mennessä.

- Direktiivi 2007/2/EY Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin (INSPIRE) perustamisesta annettiin maaliskuussa 2007. Se sisältää säännöksiä, joiden tarkoituksena on parantaa paikkatiedon saatavuutta ja yhteentoimivuutta. INSPIRE perustuu samankaltaisiin periaatteisiin kuin yhteinen ympäristötietojärjestelmä, ja kyseisen direktiivin onnistunut täytäntöönpano edesauttaa merkittävästi viranomaisten säilyttämän paikkatiedon käytön ja käytettävyyden tehostamista. On kuitenkin tärkeää tunnustaa, että INSPIRE käsittelee ainoastaan luonteeltaan paikkatietoja ja numeerisia tietoja, että se ei sellaisenaan takaa organisatorista konsolidointia jäsenvaltioissa ja että se ei suoraan johda tiedon laadun ja vertailtavuuden paranemiseen.

- Ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta annetussa direktiivissä 2003/4/EY (Århusin direktiivi) annetaan kansalaisille oikeus saada viranomaisten hallussa olevaa tai tuottamaa ympäristötietoa, mukaan luettuina tiedot ympäristön tilasta, mutta myös politiikoista tai toimenpiteistä, joihin on ryhdytty, tai ihmisten terveyden ja turvallisuuden tilasta, jos sen voidaan osoittaa liittyvän ympäristön tilaan. Nämä tiedot on annettava pyytäjän käyttöön kuukauden kuluessa pyynnöstä ilman, että pyytäjän on perusteltava pyynnön syy. Lisäksi viranomaisten on levitettävä aktiivisesti hallussaan olevaa ympäristötietoa.

- Ympäristön ja turvallisuuden maailmanlaajuisella seurantajärjestelmällä (Global Monitoring for Environment and Security, GMES) pyritään tarjoamaan toiminnallisia tietopalveluja, jotka perustuvat satelliittien lähettämiin seurantatietoihin ja paikan päällä tehtyihin havaintoihin vesistöistä, ilmasta ja maalta. Näiden palvelujen on määrä erityisesti vastata politiikan laatijoiden tarpeisiin kaikilla tasoilla EU:n tasolta paikallistasolle. GMES-aloitteessa keskityttiin aluksi kolmen nopeutetun palvelun – maa-, meri- ja hätäpalvelun – kehittämiseen ja valmisteltiin ilmakehään liittyvää neljättä palvelua, joka on hiljattain käynnistynyt. Nämä nopeutetut palvelut tarjoavat mainion mahdollisuuden konsolidoida ja parantaa nykyisiä seurantajärjestelmiä Euroopassa helpottamalla tällä hetkellä käytettävissä olevissa tiedoissa ja tietotuotteissa olevien puutteiden yksilöimistä ja poistamista sekä varmistamalla tietojen tarjoamisen kestävyyden ja toimivuuden.

- Sekä yhteisö että jäsenvaltiot ovat täysjäseninä maanhavainnointia käsittelevässä toimikunnassa (Group on Earth Observation, GEO), jonka tarkoituksena on rakentaa maailmanlaajuinen maanhavainnointijärjestelmä (Global Earth Observation System of System, GEOSS), joten ne ovat sitoutuneet yhteentoimivuutta ja tiedonjakoa koskeviin GEOn periaatteisiin. Ensimmäiset toimet tällä alueella ovat painottuneet tietojen saannin ja jakamisen parantamiseen, järjestelmien yhteentoimivuuden edistämiseen kansainvälisten

standardien ja muiden yhteentoimivuusjärjestelyjen avulla, tietotuotteiden jako- ja käyttömekanismien kehittämiseen sekä perusarkkitehtuurin ja käyttäjän yhteyspinnan komponenttien yksityiskohtaisten eritelmien kehittämiseen ja demonstrointiin.

- Osana EU:n meripolitiikkaa perustetaan Euroopan meripoliittinen seurantakeskus ja tietoverkko (European Marine Observation and Data Network, EMODN), joka tarjoaa tutkijoille ja palveluntarjoajille yhteisen portin mereen liittyviin geologisiin, fyysisiin, kemiallisiin ja biologisiin korkealaatuisiin tietoihin sekä sellaista ihmisten toimintaa koskeviin tietoihin, jolla on vaikutuksia meriin ja valtameriin.

- Useissa komission rahoittamissa tutkimus- ja muissa hankkeissa keskitytään avoimiin, hajautettuihin ympäristöjohtamisjärjestelmiin. Näihin sisältyvät tutkimuksen puiteohjelmat, eTEN-hanke, eContent-aloite ja hiljattain myös kilpailukykyä ja innovointia koskevaan puiteohjelmaan (CIP) kuuluva tieto- ja viestintätekniikkaa koskeva tukiohjelma. Lisäksi komissio kehitti tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa vuonna 2004 IDABC-ohjelman yhteydessä eurooppalaisen yhteentoimivuuskehyksen. Kyseisessä asiakirjassa määritellään joukko suosituksia ja suuntaviivoja yleiseurooppalaisten sähköisten julkishallinnon palveluiden yhteentoimivuuden organisatoristen, semanttisten ja teknisten näkökohtien osalta, jotta viranomaiset, yritykset ja kansalaiset voivat toimia vuorovaikutuksessa yli kansallisten ja alakohtaisten rajojen. Komission aikomuksena on antaa kyseistä asiakirjaa muuttava tiedonanto vuonna 2008.

- Euroopan ympäristövirastolla on tietenkin keskeinen rooli ympäristötiedon keräämisessä ja tarjoamisessa, ja apunaan sillä on Euroopan tieto- ja seurantaverkosto EIONET. EIONET on ympäristötietoja käsittelevissä yli 300 kansallisessa laitoksessa ja muussa elimessä 37:ssä Euroopan valtiossa työskentelevän noin 900 asiantuntijan ja eri ympäristöteemoja käsittelevän viiden eurooppalaisen teemakeskuksen muodostama verkosto. EIONETin käytössä on myös tietovirtoja tukeva ja tehostava infrastruktuuri (Reportnet), jossa yhdistyvät eri verkkopalvelut ja joka mahdollistaa vastuiden jakamisen. Reportnetiä on alun perin käytetty pääosin ympäristötiedon raportointiin Euroopan ympäristövirastolle, mutta nykyisin siinä kulkee myös osa komission ympäristöraportointitiedoista.

Näiden eurooppalaisten aloitteiden lisäksi kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla käynnistetyt eri aloitteet edesauttavat yhteisen ympäristötietojärjestelmän toteuttamista. Näistä voidaan mainita ainakin seuraavat:

- saksalainen ympäristötietoportaali (PortalU), joka kattaa useita satoja liittovaltion ja osavaltioiden tasolla toimivien julkisten laitosten verkkosivustoja ja tietokantoja

- Irlannin raportointiväline Irish North-South Share Risk Assessment Reporting Tool, johon liittyy sekä yleisön että asiantuntijoiden käyttöön tarkoitettu vuorovaikutteinen kartta ja tietokantajärjestelmä

- Italian ympäristötieto- ja seurantajärjestelmä, jota kehitetään ympäristönsuojelun ja teknisten palvelujen virastossa ja alueellisten ympäristövirastojen järjestelmässä

- Alankomaissa ympäristöalan ammattilaisille syyskuussa 2007 perustettu RIVM-portaali

- Alankomaiden eri viranomaisten hiljattain yhdessä teettämä selvitys seuranta- ja raportointivelvoitteista ja ympäristöön, luontoon ja vesistöihin liittyvistä kansainvälisen, eurooppalaisen, kansallisen ja maakuntien välisen sääntelyn vaatimista ponnisteluista

- Itävallan tavoitteena on päästä sataprosenttisesti sähköiseen raportointiin, ja se on jo onnistunut raportoimaan kaikki Euroopan ympäristöviraston vaatimat tiedot osana vuotuisia ns. ensisijaisia tietovirtoja

- Slovenian tilastotoimiston sähköisen raportoinnin hanke, jonka odotetaan olevan pian ohjelmistojen testausvaiheessa

- Yhdistyneen kuningaskunnan merialan arviointia käsittelevän arviointikomitean toukokuussa 2006 hyväksymä kansallinen merialan seuranta- ja arviointistrategia, jonka tarkoituksena on parantaa Yhdistyneen kuningaskunnan valmiuksia tarjota tietoa, jota kehityksen kestävyys puhtaassa, terveessä, turvallisessa, tuottavassa ja luonnoltaan monimuotoisessa merellisessä ekosysteemissä edellyttää, ja reagoida tähän tietoon.

8. MITÄ TOIMIA TARVITAAN YHTEISEN YMPÄRISTÖTIETOJÄRJESTELMÄN TOTEUTTAMISEKSI?

Ensimmäinen etappi yhteisen ympäristötietojärjestelmän toteuttamisessa on poliittinen sitoutuminen tässä tiedonannossa esitettyihin periaatteisiin, koska se antaa selkeän signaalin niille monille toimijoille sekä julkishallinnossa että sen ulkopuolella, joiden ponnistelut on kanavoitava tähän monia yksittäisiä tarpeita palvelevaan integroituun hankkeeseen. Sen avulla voidaan myös välttää se, että käynnissä olevat toimet jatkuvat hajanaisina, jollaisina ne ovat toivottua tehottomampia tässä tiedonannossa kuvattujen haasteiden suhteen. Tällaisen johtajuuden lisäksi jäsenvaltioissa on toteutettava konkreettisia toimia kansallisten tietotoimintojen riittävän koordinoinnin varmistamiseksi.

Euroopan tasolla sekä kansallisella ja alueellisella tasolla käynnissä olevia toimia, mukaan luettuina jaksossa 5 kuvatut toimet, on vahvistettava ja koordinoitava yhteisen ympäristötietojärjestelmän suuntaisesti. Komissiossa etusijalle asetetaan **INSPIRE-direktiivin** täytäntöönpano ja **GMES-aloitteen** kehittäminen edelleen, ja niiden pohjalta parannetaan ympäristöön liittyvän tiedon jakamista Euroopassa ja palvelujen tarjoamista politiikan laatijoille ja kansalaisille. Näiden aloitteiden onnistumista kysymyksissä, joiden ratkaisemiseksi ne on suunniteltu, sekä mahdollista tarvetta käynnistää täydentäviä toimenpiteitä seurataan tarkasti. Tällä tavoin varmistetaan, että yhteinen ympäristötietojärjestelmä, INSPIRE ja GMES tukevat toisiaan.

Kuten edellä on todettu, yhteisön ympäristölainsäädännössä vaadittavien tietojen antamista koskevien oikeudellisten välineiden nykyaikaistaminen on merkittävä askel yhteisen ympäristötietojärjestelmän toteuttamisessa, ja se edesauttaa erityisesti odotettujen yksinkertaistamishyötyjen saamista. Tämä toteutettaneen tarkastelemalla uudelleen **raportoinnin standardoimista koskevaa direktiiviä 91/962/EY**, joka on ajantasaistettava ja saatettava yhteisen ympäristötietojärjestelmän periaatteiden mukaiseksi. Tähän päästäkseen komissio aikoo tehdä vuonna 2008 asiaa koskevan lainsäädäntöehdotuksen, johon sisältyy nykyisessä raportoinnin standardointia koskevassa direktiivissä olevien vanhentuneiden säännösten kumoaminen. Vaikka nykyistä raportoinnin standardointia koskevaa direktiiviä

sovelletaan vain suhteellisen pieneen osaan ympäristölainsäädännössä säädettyjä raportointivelvoitteita, muutetussa direktiivissä tietojen antamistavan nykyaikaistamisesta annetut säännökset voisivat kattaa lähes kaikki yli sadasta nykyisestä ympäristöalan raportointivelvoitteesta. Ehdotetussa uudessa direktiivissä myös vahvistetaan yhteisen ympäristötietojärjestelmän periaatteet ja tavoitteet oikeudellisina velvoitteina. Komissio aikoo myös muun ympäristölainsäädännön muuttamisen yhteydessä varmistaa, että yhteisen ympäristötietojärjestelmän periaatteet sisällytetään järjestelmällisesti olemassa oleviin raportointia ja seurantaa koskeviin säännöksiin aina kun se on mahdollista.

Komissio jatkaa ponnistelujaan virtaviivaistaakseen tietovaatimusten sisällön teemakohtaisessa ympäristölainsäädännössä ja saattaa ne samansuuntaisiksi tässä tiedonannossa esitettyjen periaatteiden mukaisiksi. Todellisten tietotarpeiden ja -vaatimusten selventämiseksi ja vaadittavien oikeudellisten ja/tai rahoitusvälineiden laatimiseksi tarvitaan jatkoanalyysejä, jotka rakentuvat käynnissä olevalle työlle teemakohtaisessa ympäristöpolitiikassa ja GMES-aloitteessa. Komissio edistää kansainvälisillä foorumeilla vastaavia ponnisteluja kansainvälisten velvoitteiden osalta. Jäsenvaltioiden on puolestaan tuettava komissiota näissä virtaviivaistamispyrkimyksissä kansainvälisillä foorumeilla ja edetä tiedonkeruumenettelyjen virtaviivaistamisessa ja yksinkertaistamisessa kansallisella ja alueellisella tasolla.

Euroopan ympäristövirasto on ratkaisevassa asemassa yhteisen ympäristötietojärjestelmän toteuttamisessa, ja se on ollut monien tässä tiedonannossa kuvattujen periaatteiden pääasiallisena esittäjänä. Koska Euroopan ympäristöviraston tehtävänä on jatkossakin tarjota oikea-aikaista ja luotettavaa ympäristötietoa, sen on tärkeää ottaa yhteinen ympäristötietojärjestelmä keskeiseksi osaksi strategiaansa. Ympäristöviraston Reportnet-väline on otettava kokonaisuudessaan käyttöön viraston jäsenvaltioissa, ja sitä on asteittain mukautettava syntyvään hajautettuun eurooppalaiseen järjestelmään.

Jotta varmistettaisiin tarvittavan infrastruktuurin riittävä rahoitus, tähän tarkoitukseen osoitetaan **yhteisön rahoitustukea** tutkimuksen puiteohjelmista, LIFE+ -ohjelmasta, kilpailukykyä ja innovointia koskevasta puiteohjelmasta (CIP) ja rakennerahastoista. Kaikkia näitä ohjelmia ei kuitenkaan ole suunniteltu tukemaan toimintainfrastruktuureja, joten yhteisön ympäristötietojärjestelmän onnistuminen edellyttää myös kansallisista ja alueellisista talousarvioista edellä esitetyille tarvittaville toimille ja tavoitteille osoitettavia riittäviä varoja.

Tiedon saatavuus ja sen tuottamiseen tarvittavien investointien kustannustehokkuus paranevat merkittävästi vasta, kun nykyisiä seurantajärjestelmiä yhdenmukaistetaan edelleen ja alakohtaisten järjestelmien suunnittelua ja toteuttamista koordinoidaan jäsenvaltioissa. Esimerkkeinä alakohtaisten järjestelmien koordinoinnin tarpeesta mainittakoon makean veden, maaperän, maankäytön ja ekosysteemien luonnon monimuotoisuuden seuranta paikan päällä sekä paikan päällä suoritettavan seurannan suhde maanhavainnoinnilla saatavien tietojen validointiin. Komissio aikoo julkaista tämän osalta kolmen vuoden kuluessa raportin, jossa tarkastellaan, mitkä toimenpiteet ovat tarpeellisimmat, ja tekee tarvittaessa asiaa koskevat lainsäädäntöehdotukset.

Vaikka tässä tiedonannossa keskitytään pääasiassa yhteisen ympäristötietojärjestelmän kehittämiseen EU:ssa, edellä esitettyjä periaatteita edistetään myös suhteissa kolmansiin maihin, erityisesti ehdokas- ja naapurimaihin, ja yhteinen ympäristötietojärjestelmä pyritään avaamaan myös näiden maiden osallistumiselle.

Komissio laatii vuonna 2008 yhteistyössä jäsenvaltioiden ja Euroopan ympäristöviraston kanssa yksityiskohtaisen toteuttamissuunnitelman tässä tiedonannossa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toteuttamissuunnitelmassa annetaan muun muassa lisää yksityiskohtaisia tietoja siitä, kuinka yhteinen ympäristötietojärjestelmä toteutetaan, ja otetaan toteutukseen liittyvät kustannukset ja hyödyt kokonaisuudessaan huomioon. Tämä kattaa teknisten näkökohtien lisäksi oikeudelliset sekä rahoitukseen, organisointiin, menettelyihin ja liiketoimintamalleihin liittyvät näkökohdat siltä osin kuin niitä ei ole vielä tyydyttävällä tavalla huomioitu.